

452°F

452°F	Original	Year	07 - 2013
	Issue	Año	
	Versión	Año	
	original	Urtea	
	Versió	5	
	original		
	Bertsio		
	originala		

#09

orgnl-

Direction Direcció Direcció Zuzendaritza

Marta Font & María Teresa Vera

Monographic coordination Coordinación del monográfico Coordinació del monogràfic Monografikoaren coordinazioa

Ibai Atutxa

Editorial board Consejo de redacción Consell de redacció Erredakzio Kontseilua

Noemí Acebo, Izaro Arroita, Marta Font, Atenea Isabel González, Max Hidalgo, Albert Jorret, Paula Meiss, Xavier Ortells-Nicolau, Bernat Padró Nieto, Alba del Pozo García, Katarzyna Paszkiewicz, Diego Santos, María Teresa Vera, Iraitz Urkulo.

International Advisory Board Comité científico Comité científic Batzorde zientifikoa

Tomás Albaladejo, Iñaki Aldekoa, Ana Luisa Baquero, Luis Beltrán, Josu Bijuesca, Luis Alberto Blecua, Túa Blesa, Miguel Cabanes, Vera Castiglione, Pedro M. Cátedra, Francisco Chico, Isabel Clúa, Américo Cristófalo, Perfecto Cuadrado, Joseba Gabilondo, Javier Guerrero, Germán Gullón, Jon Kortazar, Manuel Martínez, Annalisa Mirizio, Mara Negrón, Rafael Núñez, Mari Jose Olaziregi, Manel Ollé, Alex Padamsee, J. A. Pérez Bowie, Jaume Peris, Genara Pulido, David Roas, Rosa Romojaro, Hugo Salcedo, Mª Eugenia Steinberg, Enric Sullà, Meri Torras, Darío Villanueva.

Publishers Entidad editora Entitat editora Argitaratzailea Asociación Cultural 452^ºF

Email adress Direcció electrónica Correu electrònic Helbide elektronikoa revista@452f.com

Postal address Direcció postal Direcció postal Helbidea

Universitat Autònoma de Barcelona. Edifici d'estudiants –Edifici R–. Campus Bellaterra. Barcelona. 08193

ISSN 2013-3294

Legal Legala Licencia Reconocimiento-No comercial-Sin obras derivadas 3.0 de Creative Commons

EDITORIAL en-

452°F *Journal of Literary Theory and Comparative Literature* presents its ninth issue, a monographic on Critical Basque Studies from the perspective of the contemporary debates on Literary Criticism and Comparative Literature. This way, theoretical coordinates regarding Atlantic Studies, Queer and Feminist Criticism, Performance Studies or the critique of modernity serve as a support for rethinking the Basque literary and cultural production in a radical way. Combining these theoretical perspectives and literary corpus which can be read in the articles –and the assumption of the plural off-centre point of view on the discourses and agents that these entail–, we hope to create the effect of equivalence among the democratic struggles on the different political spaces that Basque Studies make visible.

As a guide to navigate in a possible joint reading of the different articles included in the present monographic issue, “Radical proposals for Basque Studies”, both guest texts point out the theoretical, political and literary framework that the rest of the texts will continue to elaborate in a divers manner. On the one hand, in “Galdós, Etxeita, Rizal – Madrid, Mundaka, Manila: On Colonial Disavowal and (Post)Imperial Articulations of the Hispanic Pacific-Atlantic” Joseba Gabilondo tries, from the analysis of *Fortunata y Jacinta*, *Jose txo y Noli me tangere*, to outline a different “trans-post-colonial” history that is formulated against the established Hispanicist and Hispanic nationalist discourses in modernity. On the other hand, Itxaro Borda’s “Intimitea Zartagailu” emerges from a social context that bears the legacy of armed conflict, Jansenism and neoliberal capitalism and comprises intimacy as the last place of resistance for Basque women writers of the 21st century to redefine themselves, designating their body as a source of pleasure and pain

In line with the first guest article, Ur Apalategui, Beñat Sarasola and Iratxe Retolaza’s proposals aim to question several aspects of (Basque) modernity. The first, “Euskal subjektuaren bilakaera erromaneskoa: desberdintze estrategiaren eta homologazio nahiaren arteko negoziaketa literario-ideologikoak”, tracks the textual representations of modernity written in Basque, with the objective of unveiling a certain pragmatic actor that, in a functional way, articulates the national identity. Sarasola, in “Harri eta Herri eta Etiopia artean: modernitatea euskal poesian”, focuses on the articulation of the concept of poetic modernity itself,

to rethink the periodization it has led to in the conception of the history of literature. Retolaza's "Poesía corporal/Danza Verbal: una lectura comparada de Hnuy Illa" thinks of modernity as the refugee, the exiliate age, in the encounter of dance, music and poetry. The body as a central argument on this last text, its off-centre, unterritorialized representation, gives access to the second theoretical aspect proposed by Itxaro Borda's article, as the body is joined by the other two main axes of her proposal: feminist social resistance and intimacy. Tina Escaja's "Poética de resistencia en Itxaro Borda", and Katixa Dolhare's "Bakartasuna Itxaro Bordaren obran" develop each of these perspectives. Escaja confronts Borda's poetical work with the univocal and hypermasculine nationalist discourses in search of a language that incorporates differences, while Dolhare focuses on the question of solitude, by making the poet's work converse with western literary history.

This way, this monographic, in which monolithic discourses on nationalisms, imperialisms, masculinities and modernities are undermined from the interstices created between geographies, bodies, poetics, genders and subjectivities of the Basque literature and culture, blurs the boundaries between the political and literary theoretical practice. In other words, it articulates an operational perspective where the diversity of off-centred literary points of view and their different political spaces can be thought in a strategic way from the scientific production that assumes Basque literature as its object of study.

In the miscellaneous section, "Periférica Blvd. o una (neo)barroca pesquisa en La Paz" analyzes Adolfo Cárdenas' novel from detective literature. Daniela Renjel Encimas states that Cárdenas' work exceeds the noir genre with its baroque style or the peripheral position of characters. On the other hand, Gerardo Rodríguez "Infected with Emotions: Jane Badler's Music and the Maturation of Diana in the V series" studies the television series *V* from an interdisciplinary perspective in search of alternatives to a Science Fiction that closes the door on women empowerment. Therefore, the miscellaneous articles complete *452ºF*'s ninth issue, creating a place for productions and readings that confront the normal uses of genres.

Ibai Atutxa

EDITORIAL es-

452ºF *Revista de Teoría de la literatura y Literatura comparada* se presenta en su noveno número con un monográfico dedicado a los Estudios Críticos Vascos desde una perspectiva inscrita en los debates contemporáneos en torno a la Crítica Literaria y la Literatura Comparada. De esta manera, coordinadas teóricas referentes a los Estudios Atlánticos, la Crítica Queer y Feminista, los Performance Studies, o la crítica de la modernidad sirven de apoyo para repensar de manera radical la producción literaria y cultural vasca. Mediante la combinación de dichas perspectivas teóricas y corpus literarios que pueden leerse en los artículos —y la asunción del punto de vista descentrado plural de los discursos y los agentes sociales que estos conllevan— esperamos producir efectos de equivalencia entre las luchas democráticas de los diferentes espacios políticos que los Estudios Vascos hacen visibles.

A manera de guía para orientarse en una posible lectura conjunta de los diferentes artículos que completan el presente monográfico «Propuestas radicales para los estudios vascos» los dos textos invitados señalan el marco teórico, político y literario que los demás textos continuarán elaborando de manera diversa. Por un lado, en «*Galdós, Etxeita, Rizal – Madrid, Mundaka, Manila: On Colonial Disavowal and (Post)Imperial Articulations of the Hispanic Pacific-Atlantic*» Joseba Gabilondo busca, partiendo del análisis de *Fortunata y Jacinta*, *Jose txo* y *Noli me tangere*, enunciar una historia «trans-post-colonial» diferente que se formule en contra de los discursos nacionalistas hispánicos e hispanistas instalados en la modernidad. Por otro lado, «*Intimitea Zartagailu*» de Itxaro Borda surge de un contexto social que acarrea la herencia de la lucha armada, el jansenismo y el capitalismo neoliberal y comprende la intimidad como último lugar de resistencia que le queda a la mujer escritora vasca del siglo XXI para volver a definirse nombrando su cuerpo como fuente de placer y de dolor.

Siguiendo el hilo del primer artículo invitado, las propuestas de Ur Apalategi, Beñat Sarasola e Iratxe Retolaza tienen como objetivo cuestionar diferentes aspectos de la modernidad (vasca). El primero, «*Euskal subjektuaren bilakaera erromanekoa: desberdintze estrategiaren eta homologazio nahiaren arteko negoziaketa literario-ideologikoak*», rastrea las representaciones textuales de la modernidad escritas en euskera con el objetivo de desvelar cierto actor pragmático que, de manera funcional, articula la identidad

nacional. Sarasola, en su «*Harri eta Herri eta Etiopia artean: modernitate euskal poesian*», se centra en la articulación del mismo concepto de la modernidad poética para volver a pensar la periodización que éste ha acarreado en la concepción de la historia de la literatura. «Poesía corporal/Danza Verbal: una lectura comparada de *Hnuy Illa*» de Retolaza piensa la modernidad como la era del refugiado, del exiliado, en el encuentro de la danza, la música y la poesía. El cuerpo como argumento central de este último texto, su representación deslocalizada y desterritorializada nos da acceso a la segunda vertiente teórica propuesta por el artículo de Itxaro Borda, ya que al cuerpo se le unen los otros dos ejes principales de su propuesta: la resistencia social feminista y la intimidad. Los textos de Tina Escaja —«Poética de resistencia en Itxaro Borda»— y Katixa Dolhare —«Bakartasuna Itxaro Bordaren obran»— desarrollan cada una de estas perspectivas. Escaja confronta la obra poética de Borda con los discursos nacionalistas unívocos e hipermasculinos en busca de un lenguaje que incorpore las diferencias, mientras que Dolhare se centra en la cuestión de la soledad haciendo dialogar la obra de la poeta con la historia literaria occidental.

De esta manera, este monográfico, en el que discursos monolíticos sobre nacionalismos, imperialismos, masculinidades y modernidades son socavados desde los intersticios creados entre geografías, cuerpos, poéticas, géneros y subjetividades de la literatura y cultura vascas, desdibuja las fronteras entre la práctica teórica, política y literaria. En otras palabras, se articula una perspectiva operativa en la que la diversidad de puntos de vista literarios descentrados y sus diferentes espacios políticos puedan pensarse de manera estratégica desde la producción científica que asume como objeto de estudio la literatura vasca.

En la sección miscelánea, «*Periférica Blvd. o una (neo)barroca pesquisa en La Paz*» analiza la novela del escritor Adolfo Cárdenas desde la literatura policiaca. Daniela Renjel Encimas propone que el texto de Cárdenas excede el género negro con su estilo barroco o la posición periférica de los personajes. «*Infected with Emotions: Jane Badler's Music and the Maturation of Diana in the Vseries*» de Gerardo Rodríguez Salas, por su parte, estudia desde una perspectiva interdisciplinar la serie televisiva *V* en busca de alternativas para una Ciencia Ficción que cierra las puertas al empoderamiento de la mujer. Así pues, los artículos de la miscelánea completan el noveno número de la revista *452ºF* creando un lugar para producciones y lecturas que hacen frente a los usos comunes de los géneros.

Ibai Atutxa

EDITORIAL ca-

452^oF *Revista de Teoria de la literatura i Literatura comparada* es presenta en el seu novè número amb un monogràfic dedicat als Estudis Crítics Bascos des d'una perspectiva inscrita en els debats contemporanis entorn a la Crítica Literària i la Literatura Comparada. D'aquesta manera, coordenades teòriques referents als Estudis Atlàntics, la Crítica Queer i Feminista, els Performance Studies o la crítica de la modernitat serveixen de suport per a repensar de manera radical la producció literària i cultural basca. Mitjançant la combinació d'aquestes perspectives teòriques i corpus literaris que poden llegir-se als articles —i l'assumpció del punt de vista descentrat plural dels discursos i els agents socials que comporten— esperem produir efectes d'equivalència entre les lluites democràtiques dels diferents espais polítics que els Estudis Bascos fan visibles.

A manera de guia per a orientar-se en una possible lectura conjunta dels diferents articles que completen el present monogràfic, «Propostes radicals per als estudis bascos», els dos textos convidats senyalen el marc teòric, polític i literari que els altres textos continuaran elaborant de manera diversa. Per una banda, a «*Galdós, Etxeita, Rizal – Madrid, Mundaka, Manila: On Colonial Disavowal and (Post)Imperial Articulations of the Hispanic Pacific-Atlantic*» Joseba Gabilondo busca, partint de l'anàlisi de *Fortunata y Jacinta*, *Josefina i Noli me tangere*, enunciar una història «trans-post-colonial» diferent que es formuli en contra dels discursos nacionalistes hispànics i hispanistes instal·lats en la modernitat. Per altra banda, «Intimitea Zartagailu» d'Itxaro Borda sorgeix d'un context social que arrossega l'herència de la lluita armada, el jansenisme i el capitalisme neoliberal i comprèn la intimitat com a últim lloc de resistència que li queda a la dona escriptora basca del segle XXI per a tornar a definir-se nomenant el seu cos com a font de plaer i de dolor.

Seguint el fil del primer article convidat, les propostes de Ur Apalategi, Beñat Sarasola i Iratxe Retolaza tenen com a objectiu qüestionar diferents aspectes de la modernitat (basca). El primer, «Euskal subjektuaren bilakaera erromanekoa: desberdintze estrategiaren eta homologazio nahiaren arteko negoziaketa literario-ideologikoak», rastreja les representacions textuais de la modernitat escrites en eusquera amb l'objectiu de desvelar un cert actor pragmàtic que, de manera funcional, articula la identitat nacional.

Sarasola, en el seu «*Harri eta Herri eta Etiopia* artean: modernitatea euskal poesian», se centra en l'articulació del mateix concepte de la modernitat poètica per tal de tornar a pensar la periodització que aquest ha comportat en la concepció de la història de la literatura. «Poesía corporal/Danza Verbal: una lectura comparada de *Hnuy Illa*» de Retolaza pensa la modernitat com l'era del refugiat, de l'exiliat, en l'encontre de la dansa, la música i la poesia. El cos com a argument central d'aquest últim text, la seva representació deslocalitzada i desterritorialitzada ens dóna accés a la segona vessant teòrica proposada per l'article d'Itxaro Borda, ja que al cos se li afegeixen els altres dos eixos principals de la seva proposta: la resistència social feminista i la intimitat. Els textos de Tina Escaja —«Poética de resistencia en Itxaro Borda»— i Katixa Dolhare —«Bakartasuna Itxaro Bordaren obran»— desenvolupen cada una d'aquestes perspectives. Escaja confronta l'obra poètica de Borda amb els discursos nacionalistes unívocs i hipermasculins a la cerca d'un llenguatge que incorpori les diferències, mentre que Dolhare se centra en la qüestió de la soledat a través del diàleg entre l'obra de la poeta i la història literària occidental.

D'aquesta manera, aquest monogràfic, en el qual els discursos monolítics sobre nacionalismes, imperialismes, masculinitats i modernitats són atacats des dels intersticis creats entre geografies, cossos, poètiques, gèneres i subjectivitats de la literatura i cultura basques, desdibuixa les fronteres entre la pràctica teòrica, política i literària. En altres paraules, s'articula una perspectiva operativa en la qual la diversitat de punts de vista literaris descentrats i els seus diferents espais polítics poden pensar-se de manera estratègica des de la producció científica que assumeix com a objecte d'estudi la literatura basca.

En la secció miscel·lània, «*Periférica Blvd.* o una (neo)barroca pesquisa en La Paz» analitza la novel·la de l'escriptor Adolfo Cárdenas des de la literatura policíaca. Daniela Renjel Encimas proposa que el text de Cárdenas excedeix el gènere negre amb el seu estil barroc o la posició perifèrica dels personatges. «Infected with Emotions: Jane Badler's Music and the Maturation of Diana in the V series» de Gerardo Rodríguez Salas, per la seva banda, estudia des d'una perspectiva interdisciplinària la sèrie televisiva *V* en busca d'alternatives per una Ciència Ficció que tanca les portes a l'apoderament de la dona. Així doncs, els articles de la miscel·lània completen el novè número de la revista *452ºF* tot creant un lloc per a produccions i lectures que fan front als usos comuns dels gèneres.

Ibai Atutxa

EDITORIA - LA eu-

452°F *Literaturaren Teoria eta Literatura Konparatua Aldizkariak*, Literatura Konparatua eta Kritika Literarioaren baitan ezarritako eztabaida garaikideen ikuspuntutik abiatuta, Euskal Ikasketa Kritikoei eskainitako monografikoa aurkezten dizue bederatzigarren ale honetan. Horrela, Ikasketa Atlantiko, Kritika Queer eta Feminista, Performance Studies, edota modernitateari berari egindako kritikak emandako koordinatu teorikoek sorkuntza literario eta kultural euskalduna modu erradikalean birpentsatzeko oinarria emango dute. Artikuluetan irakur daitezkeen ikuspegi teoriko eta corpus literario ezberdinen konbinazioari esker —horiek dakarten diskurtso eta agente sozialen zentrorik gabeko perspektiba anitzaz ohartu eta gure gain hartuta— Euskal Ikasketek agerian utzitako espazio politiko ezberdinen artean borroka demokratikoen baliokidetasun efektuak eragin nahi ditugu.

«Proposamen Erradikalak Euskal Ikasketetarako» monografiko hau osatzen duten artikulu ezberdinen irakurketa bateratu posiblean bidea egiteko gida gisa, pentsa dezakegu testu gonbidatuek marko teoriko, politiko eta literarioa ematen digutela, ondoren gainerako artikuluek forma ezberdinetan garatzen jarraituko dutena. Batetik, Joseba Gabilondok *Fortunata y Jacinta*, *Jose txo* eta *Noli me tangeren* analisitik abiatu, eta modernitatean ezarritako diskurtso nazionalista hispaniko eta hispanisten aurka formulatuko den historia «trans-post-kolonial» ezberdina adieraztea bilatuko du bere «*Galdós, Etxeita, Rizal – Madrid, Mundaka, Manila: On Colonial Disavowal and (Post)Imperial Articulations of the Hispanic Pacific-Atlantic*» artikuluan. Bestetik, Itxaro Bordaren «Intimitatea Zartagailu» borroka armatuaren, jansenismoaren eta kapitalismo neoliberalaren ondareak baldintzatzen duen testuinguru sozialetik sortzen da, eta intimitatea ulertzen du XXI. mendeko emakumezko euskal idazlearen azken erresistentzia lekune bezala, bere burua berriro defnitzeko gorputza plazer eta saminen iturri izendatuz.

Lehenengo artikulu gonbidatuaren bidea jarraitu eta Ur Apalategi, Beñat Sarasola e Iratxe Retolazaren artikuluekin egingo dugu topo, modernitate (euskaldun)aren alderdi zenbait zalantzan jartzeko helburua baitute. Lehenengoak, «Euskal subjektuaren bilakaera erromaneskoa: desberdintze estrategiaren eta homologazio nahiaren arteko negoziaketa literario-ideologikoak»-ek, modernitateko testu errepresentazioen lorratza jarraituko du bakoitzean nazio identitatea era funtzionalean artikulatuko duen eragile pragmatikoa agerian uzteko. Sarasolak bere «*Harri eta Herri* eta *Etiopia* artean: modernitatea euskal

poesian»-en, modernitate poetiko kontzeptuaren sorkuntza bera da aztertuko duena, horrek literaturaren historia ulertzeko orduan ekarri duen aldizkatzea birpentsatzeko helburuarekin. Retolazaren «Poesía corporal/Danza Verbal: una lectura comparada de *Hnuy IIIa*» artikuluak modernitatea errefuxiatu eta erbesteratuen aroa dela ulertuko du dantza, musika eta poesiaren topagunean. Era berean, gorputza izanik hirugarren testu honen argumentu nagusia, haren errepresentazio des-territorializatu eta des-lokalizatuak Itxaro Bordaren artikuluak proposatzen duen alderdi teorikora ematen digu sarbidea, izan ere, gorputzari beste bi ardatz nagusi uztartzen baitzaizkio: erresistentzia sozial feminista eta intimitatea. Tina Escajaren —«Poética de resistencia en Itxaro Borda»— eta Katixa Dolhareren —«Bakartasuna Itxaro Bordaren obran»— testuek ikuspuntu horietako bakoitza lantzen dute hurrenez hurren. Escajak Bordaren lana aurrez aurre jartzen du diskurtso nazionalista uniboko eta hipermaskulinoarekin, diferentziak barneratzen dituen hizkuntza bilatzen duen bitartean; Dolharek, bestalde, bakardadearen gaian jartzen du arreta, idazlearen obra mendebaldeko historia literarioarekin hitz eginaraziz.

Nazionalismo, inperialismo, maskulinitate eta modernitateak zalantzan jarriko ditu monografiko honek euskal literatura eta kultura osatzen duten geografia, gorputz, poetika, genero eta subjektibitateen artean sortutako bitarteetatik eta ondorioz, praktika teoriko, politiko eta literarioaren arteko mugak lausotu egingo dira. Beste hitz batzuetan, ikuspegi operatiboa eraikitzen du monografikoak zentroa ukatutako ikuspuntu literarioak eta horien espazio politikoak modu estrategikoan pentsa daitezen, euskal literatura objektu gisa hartzen duen sorkuntza zientifikotik.

Miszelanea atalean, «*Periférica Blvd. o una (neo)barroca pesquisa en La Paz*»-ek Adolfo Cárdenas idazlearen eleberria polizia literaturatik aztertuko du. Daniela Renjel Encimasek proposatzen duenez, Cárdenasen testuak genero beltza gainditu egingo du estilo barrokoarekin edota pertsonaien lekune periferikoarekin. Beste aldetik, Gerardo Rodríguez Salasen «*Infected with Emotions: Jane Badler's Music and the Maturation of Diana in the V Series*» artikuluak *V* telesaila estudiatzen du diziplina-arteko ikuspuntu batetik emakumearen jabetze prozesuei atea ixten dizkien Zientzia Fikzioari alternatiba bila. Finean, generoen erabilera arruntei aurre egiten dieten produkzio eta irakurketei lekua eginez borobilduko du miszelaneak 452°F aldizkariko bederatzigarren alea.

Ibai Atutxa

13

**JOSEBA
GABILONDO**

Galdós, Etxeita, Rizal –
Madrid, Mundaka, Manila:
On Colonial Disavowal and
(Post) Imperial Articulations
of the Hispanic Pacific-
Atlantic

42

ITXARO BORDA

Intimitatea, zartagailu

56

UR APALATEGI

Euskal subjektuaren
bilakaera erromaneskoa:
desberdintze strategiaren
eta homologazio nahiaren
arteko
negoziaketa literario-
ideologikoak

78

BEÑAT SARASOLA

Harri eta Herri eta Etiopia artean:
modernitatea euskal poesian

95

IRATXE RETOLAZA

Poesía corporal/ danza verbal:
una lectura comparada de *Hnuy Illa*

111

TINA ESCAJA

Poética de resistencia en Itxaro Borda

126

KATIXA DOLHARE

Bakartasuna Itxaro Bordaren obran

mono

mis

143

**DANIELA RENJEL
ENCINAS**

Periférica Blvd. o una (neo)
barroca pesquisa en La Paz

162

**GERARDO
RODRÍGUEZ SALAS**

Infected with emotion: Jane
Badler's music and the
Maturation of Diana in the V
series (1983-2011)

re

186

**NACHO SIMAL
ORTEGA**

Nuevas subjetividades /
Sexualidades literarias

189

LUZ C. SOUTO

Islas imaginadas

Nelaa